

БИБЛИОТЕКАТА – ТРАДИЦИИ И УСТОЙЧИВОСТ В ДИГИТАЛНОТО ВРЕМЕ

Радка Калчева

***Abstract:** “Pencho Slaveykov” Public Library in Varna was founded in 1883. It is a public institution supported by the municipality and the government. The library has been depository of the Bulgarian national literature since 1945. Latest statistic have shown that library collections number over 880 000 volumes of books, periodicals and other materials. In Regional History Dept. there is a unique and full collection of periodicals printed in Varna after 1880.*

*The Library is one of the **leading** organizations in Bulgaria in the field of digitization. It started to digitize its rare and unique collections of serials, post-cards, photos, maps etc. several years ago. In 2008 Pencho Slaveykov Regional Library set up the **Varna Digital Library** – a virtual service, which provides access to library’s and its partner-museums’ digitised materials.*

***Keywords:** libraries, history, digitization*

Регионална библиотека “Пенчо Славейков” е сред водещите културни институции, с регионално и национално значение, изграждаща духовния живот в град Варна. Образователен, информационен и културен институт, тя събира, обработва, организира, съхранява и предоставя за обществено ползване книжовното и литературното културно наследство. Библиотеката прилага активно световния опит в популяризирането на информация с културна стойност. Наред с книгите и периодичните издания, грижливо съхранявани повече от век, предлага достъп до богати ресурси от информационни източници. Като част от интелектуалната и културната инфраструктура на града, региона и страната, библиотеката функционира като модерен обществено-информационен център. Мисията ѝ е да подпомага гражданското общество и хората в ключовите дейности образование, информация, култура, да осигурява достъп до знание, информация и произведения на изкуството чрез ресурси и услуги, които са достъпни за всички.

Регионална библиотека ”Пенчо Славейков” – Варна е създадена като “Варненска Книжевна дружина” на 21 март 1883 г. с щедрите дарения на видни общественици и родолюбци от града. От 1887 г. е “Градска общинска библиотека”, а от 1945 г. е депозиториум на българската национална книжнина.

Съвременната визия се изгражда от реално и виртуално пространство, традиция и новаторство. Статистическите данни показват, че библиотеката разполага с 900 000 библиотечни документа, над 15 000 читатели, над 220 000 заети библиотечни документа, над 90 000 бр. посещения на заемните и читалните зали, организирана е над 300 културни и образователни събития през 2017 г., а уебсайта е посетен над 60 000 пъти за последните 12 месеца.

В настоящия момент Библиотека “Пенчо Славейков” - Варна е обществено-достъпна институция, натоварена с функциите на регионална библиотека и експертно-консултантски център. Регионална библиотека “Пенчо Славейков” е член на Българската библиотечно-информационна асоциация (ББИА), на Балканската библиотечна асоциация (Balkan Libraries Union) и участва като партньор в различни европейски и международни програми.

Регионална библиотека ”Пенчо Славейков” е носител на Орден “Кирил и Методий - I степен” - 1963 г., Орден “Народна Република България - I степен” – 1983 г., Национална награда “Христо Г. Данов”- 2004 г., Награда Варна - 2003 г. През 2014 г. и е присъден приза “Библиотека на годината” на Българската библиотечно-информационна асоциация (ББИА).

Варненската библиотека е първата обществена библиотека в България предоставила достъп до Електронна поща (1992 г.) и до Интернет за своите читатели (от 1995 г.) и изцяло завършена библиотечно-информационна система (от 2004 г.) Тя осигурява на своите ползватели:

- достъп до електронни каталози, библиографски указатели и др.;
- пълнотекстови бази данни от електронни колекции на различни библиотеки;
- електронна доставка на документи;
- реферативни списъци от онлайн ресурси;
- он-лайн услуги;
- междубиблиотечно заемане от библиотеки в страната и чужбина.

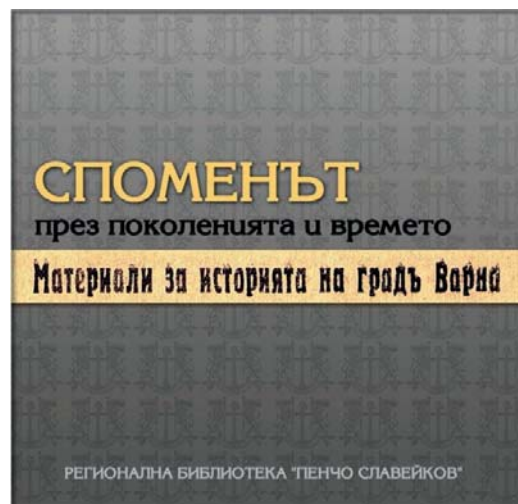
Сред **Стратегически цели** на библиотеката могат да се открият:

- **Опазване на книжовното богатство и литературната памет** – част от културно-историческото наследство. Дигитализирането на материалите и тяхното публикуване в глобалната мрежа прави възможно ползването им като част от световното културно наследство, достъпно за всички граждани в рамките на тяхното обучение, работа или свободно време, при гарантирана безопасност за оригинала;
- **Осигуряване на достъп** до разнообразни по вид и съдържание информационни ресурси и внедряване на услуги, които да отговорят на потребностите на различните групи читатели. Създаване и предлагане на информационни масиви в унисон с нуждите на общността от образование, научна информация, личностно развитие, включително за развлечение и почивка.
- **Подпомагане на формалното и неформалното образование**, както и на самообразованието на всички нива.
- **Насърчаване на четенето**. Формиране на трайни навици за четене у децата от ранна възраст, стимулиране на въображението и творчеството у децата и младите хора.

През 2018 г. Регионална библиотека “Пенчо Славейков” отбеляза 135 години от основаването си. Факт, че библиотеката е в основите на духовното израстване на нашия град и естествено е център, около който гравитират идеите за издирване и осмисляне на битието на местните общности в исторически план и стойностното в него за бъдещите поколения.

По повод годишнината библиотеката подготви и издаде книгата „**Споменът – през поколенията и времето. Материали за историята на градъ Варна**“, в която са събрани текстове, съставени от неколцина варненци, превърнали се в исторически личности: Карел Шкорпил, архимандрит Инокентий, Иван Церов, Кръстю Мирски.

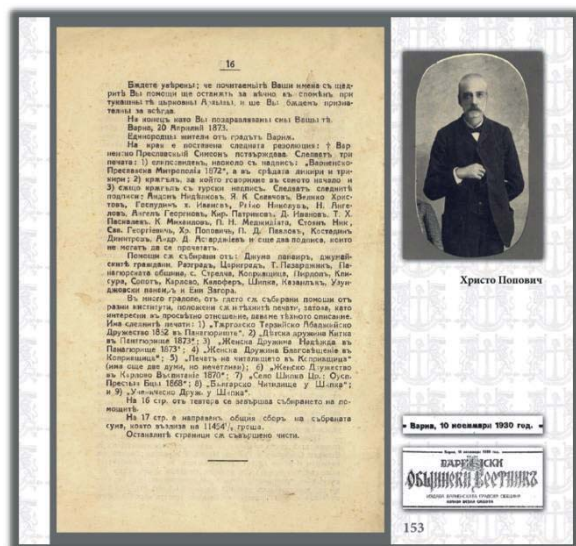
В предговора към книгата се казва, че „Целта на настоящият сборник е да събере всички тези публикации, нерегулярно появяващи се като притурки към „Варненски общински вестник“, в един фототипен корпус.... За да се представи в съвременна цялост и пълнота онзи далечен, първи опит за написването на историята на един град като Варна – конгломерат от култури, етноси, личности и пристрастия“.

Фиг. 1 Издание “Споменът през поколенията – материали за историята на град Варна”, корица

В сборника са публикувани материали от “Варненски общински вестник” от периода 1928-1933 г.

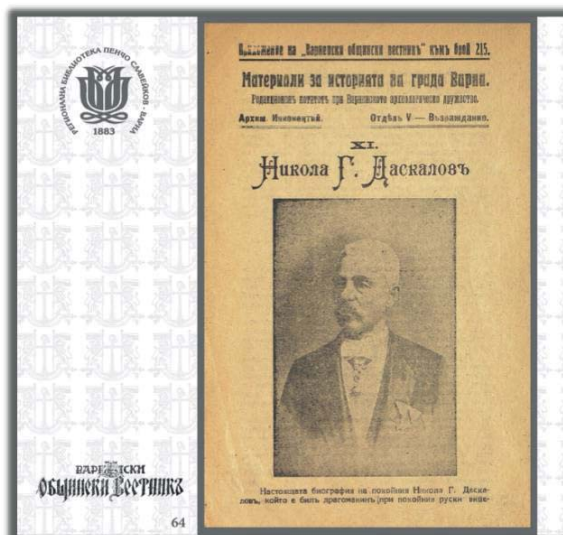
Инициаторите на събирането на материали за историята на Варна са определили деление по историческа периодизация – праистория, античност, средновековие, османски период, възрождане, най-ново време. А в сборника са включени личности, които са и духовни и светски лица, сред тях има и политици от най-новата история и интелектуалци. Това, което ги обединява са усилията за просперитета на Варна - като стопанско средище и като град с български характер.

Фиг. 2 “Споменът през поколенията – материали за историята на град Варна”, факсимиле

Чрез книгата и съдържащите се в нея 34 материала, читателят се среща със знакови имена: първият епископ на Варна – ръкоположеният от самия апостол Андрей епископ Амплий; Александър Рачински – първият руски вицеконсул във Варна; гръцкият митрополит Йоаким, който е и бъдещият цариградски патриарх; Параскева Николау – благодетел на града с даренията, които прави; Георги Живков – с приноса му за училищното дело във Варна и за общобългарското образователно дело като министър; кметът Михаил Колони и ролята му за въздигането на Варна като модерен град. Отразени са и знакови събития - посрещането на първия монарх на свободна

България - Александър Батенберг на варненска земя като новоизбран владетел; борбите за учредяване и построяване на българско училище и църква. В книгата са поместени и изследвания за града и региона от „странични“ източници като това на Андреас Пападопулос Вретос, който в средата на XIX^{-ти} век съставя ценното съчинение „La Bulgarie ancienne et moderne“, в чиито текст може да се прочете определението, възприемано като продукт на втората половина на миналия век – че **Варна е морската столица на България.**

Фиг. 3 “Споменът през поколенията – материали за историята на град Варна”, факсимиле

В сборника се включени още:

- биографични бележки за авторите;
- списък на съкращенията,
- списък на редките и остарели думи,
- списък на променените географски имена,
- именен показалец.

В годината, обявена за **ЕВРОПЕЙСКА ГОДИНА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО** (2018 г.), Регионална библиотека “Пенчо Славейков” отбеляза и 10^{-тата} годишнина от създаването на **ВАРНЕНСКА ДИГИТАЛНА БИБЛИОТЕКА** – услуга, стартирала през 2008 г., като продължение на проект “Стара

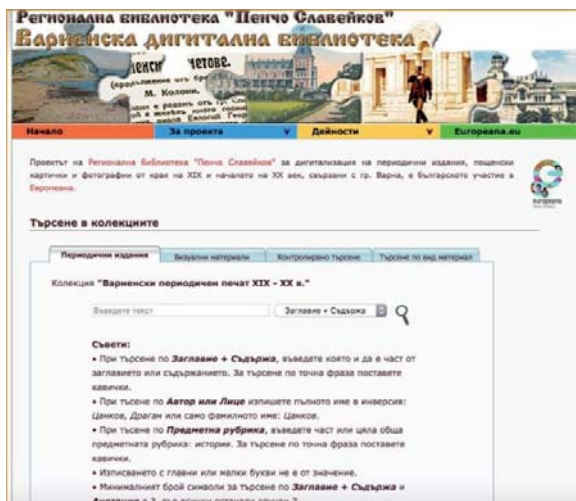
Варна”. Началото е поставено с участието на библиотеката като партньор в проекта EuropeanaLocal, финансиран от Европейската комисия.

По определение *Дигиталната библиотека* е библиотека, в която колекциите се съхраняват в дигитален (цифров) формат, различен от книжния вариант, микроформите или друг формат, и които са достъпни посредством компютър или друго електронно устройство. Цифровото съдържание може да бъде съхранявано локално (на място) или до него да има осигурен отдалечен достъп. По своята същност Дигиталните библиотеки са вид информационно-търсещи системи.

Информационните потребности на ползвателите на дигиталните библиотеки варират в широки граници, в зависимост от различните категории хора. Анализът на нуждите и очакванията на потребителите сочи, че удовлетвореността от услугите, предлагани от дигиталните библиотеки е свързана както с количеството и качеството на съдържанието в тях, така и с възможността то да бъде управлявано.

Основните характеристики, които допринасят за успеха на дигиталните библиотеки са: използваемост на данните; качество на колекциите; предлагани услуги и производителност на системата.

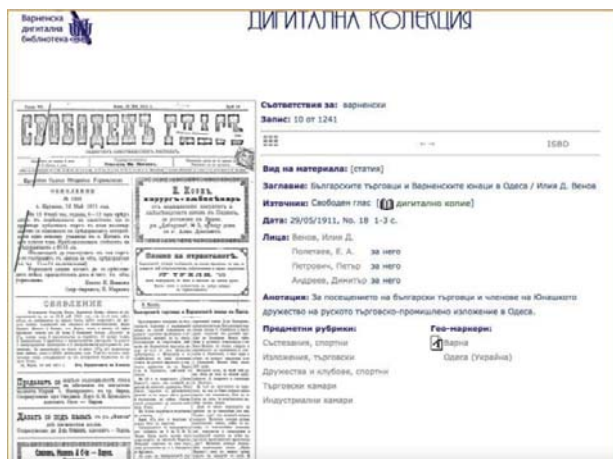
ВАРНЕНСКАТА ДИГИТАЛНА БИБЛИОТЕКА развива успешна практика по изграждането на обща база данни с местно, регионално съдържание. Колекциите, включват разнообразни документи - периодични издания, излизали след 1880 г. във Варна - притежание на библиотеката, фотографии от края на XIX^{-ти} в. и началото на XX^{-ти} в., пощенски картички, снимки на лица, на събития, на сгради - емблематични за Варна и региона, а също и материали на други културни институти от града, читалища от региона, както и частни колекционери. Дигитализираната колекция обединява цифровизираните документи с метаданни - аналитичните описания на артефактите.

Фиг.4 Варненска дигитална библиотека - начална страница

С проекта **Варненска дигитална библиотека** от 2008 г., Варненската библиотека става първият участник от България в най-голямата дигитална библиотека на Европа - **ЕВРОПЕАНА**, а от 2010 г. агрегира данни и от партньорски организации от страната. Като най-голям **мултидисциплинарен агрегатор в България**, Регионална библиотека “Пенчо Славейков” представя страната с над 60 000 записа, разказващи историята и културата на България.

Като агрегатор на данни за Европеана Регионална библиотека „Пенчо Славейков“ успешно изгражда мрежа от доставчици на съдържание – Регионална библиотека „Дора Габе” - Добрич, Библиотеката при читалище „Родина”- Стара Загора, а от 2012 г. се присъединяват и библиотеките от Русе и Хасково. Партньори в амбициозното начинание са и: Музея на Възраждането, Музея за история на Варна, Музея за история на медицината, читалища и частни колекционери.

Фиг. 5 Варненска дигитална библиотека – търсене по периодично издание

На 28 и 29 май 2018 г. Регионална библиотека „Пенчо Славейков”, съвместно с Фондация „Европеана”, организира и бе домакин на конференция с международно участие **ВИЗИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО 2025** и на практически обучителен семинар **БЪЛГАРСКОТО КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО В ДИГИТАЛНИЯ СВЯТ**. Форумът, част от културната програма на българското председателство на Съвета на ЕС, се реализира с подкрепата на Национален фонд „Култура”, под патронажа на еврокомисаря по цифровата икономика и общество Мария Габриел. Събитието бе в унисон с ключовите приоритети на българското председателство в областта на културата – културата като стратегически ресурс за по-доброто бъдеще на ЕС и създаване на качествено съвременно европейско културно и творческо съдържание.

В конференцията взеха участие представители на административни, културни и обществени организации от 24 държави, библиотечни и информационни специалисти, архивисти, музейни работници от цялата страна. Те споделиха своите идеи и виждания за изграждане на единна стратегия и визия за опазването и популяризирането на европейското културно наследство, а и на българското - като негова същностна, гравивна и неотменна част.

Комисар Мария Габриел определи момента на провеждане на форума като ключов, когато "имаме уникалната възможност да променим нещата през тази година, която бележи не само десетата годишнина от създаването на **Европеана**, но и Европейската година на културното наследство. Дошъл е моментът европейското политическо лидерство и цифровите технологии да бъдат обединени в търсене на нови начини за опазване и защита на културното ни наследство, което е крайъгълният камък на нашето общо европейско бъдеще. И защо това да не започне от Варна? Варна има специално място в европейската и световната история като люлка на цивилизацията в Европа.” Еврокомисар Мария Габриел благодари на Регионална библиотека „Пенчо Славейков” за домакинството и отправи призив да „използваме потенциала на цифровите технологии в пълна степен. Те имат силата да свързват хората и да улесняват достъпа до произведения на културата и изкуството, което беше привилегия на определен брой лица до неотдавна” и изтъкна, че „като единствено по рода си съчетаване на културата и технологиите, електронната библиотека Europeana понастоящем предлага достъп до над 50 млн. произведения на изкуството, артефакти, книги, видеозаписи и звуци от цяла Европа на всички 24 официални езика на ЕС”.

Фокусни теми на конференцията бяха проблемите при регламентирането и регулирането на процесите при дигитализиране на обекти и артефакти от европейското културно наследство, някои различия в областта на авторското право, потреблението на култура в дигитален формат, запазването на културното многообразие в единната общност, осигуряване на институционален подход и надеждност при съхранението и предоставянето на фактите и данните, равенство в шанса за достъп до информация, култура и образование.

Към настоящия момент **Европеана** е дигитална библиотека, платформа, която

обединява дигитализирани изображения на обекти, отразяващи различни области от европейското културно-историческо наследство и към момента съдържа над 55 милиона записа.

В заключение може да се каже, че през цялата си 135-годишна история Варненската библиотека винаги се е стремяла да насърчава четенето (през последните години включително и дигиталното); да създава навици за общуване с книгите.

Библиотеката премахва социалното, дигиталното и всякакво друго неравенство в достъпа на хората от всякакви възрасти до знания и информация; създава необходимата дигитална и информационна среда за ползването на огромното количество информация в съвременното общество. Библиотеката е пространство за общуване, за изграждане на компетентности, необходими за реализацията на съвременния човек в условията на традиция и новаторство.

За контакти:

Радка Калчева, Директор на
Регионална библиотека “Пенчо Славейков”
Email: kalcheva@libvar.bg